

25-26. – Ст. 131.

4. Андрушко П. П. Міжнародні договори як джерело кримінального права / П. П. Андрушко, М. М. Васюк // Часопис Київського університету права. – 2014. – С. 224-227.

5. Галабурда Н. А. Теоретичні основи імплементації норм міжнародного права в кримінальне законодавство України / Н. А. Галабурда // Прикарпатський юридичний вісник. – 2015. – С. 265-267.

Муштакова Олена Ігорівна
студентка 5-го курсу юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У СФЕРІ ПРАВОСУДДЯ

Принцип верховенства права є однією з провідних складових загальної системи засад будь-якої сучасної демократичної, правової держави. Він втілює в собі ціннісний сплав таких ідей, як справедливість, рівність, свобода і гуманізм. Цей принцип є вихідним у системі кримінального права, адже визначає умови та спосіб побудови і діяльності правової системи взагалі. Тому дослідження цього принципу права, безумовно, належить до пріоритетних завдань сучасної юридичної науки [9].

До того ж, останні зміни у судовій системі, зокрема як прийняття Кримінального процесуального кодексу від 13 квітня 2012 року [1], так і нещодавне набрання чинності змінами до Конституції України [2] та новим Законом України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року [3], суттєво вплинули на характер влади в Україні, зокрема в кримінальному судочинстві. Сподіваємося, що здійснювана в нашій державі судова реформа матиме ефективний характер, наблизить здійснення правосуддя до європейських стандартів та вимог, підвищить рівень довіри населення до національної судової системи.

За таких умов актуалізується дослідження принципу верховенства права у сфері правосуддя, адже судді сьогодні відіграють більш важливу роль, аніж раніше в утвердженні верховенства права в національній правовій системі [9].

Взагалі, верховенству, або правлінню, права (the rule of law) традиційно протиставляється те, що умовно позначається «правлінням людей» в афоризмі «правління права, а не людей» [4, с. 24]. Саме такий підхід покладено в основу розуміння цього принципу у світовій демократичній практиці. Він має стати виключним і легітимуючим політичним ідеалом, який поступово поширюється на увесь сьогоднішній світ [5, с. 11], він покликаний якісно змінити як основоположні засади, так і практичну складову системи правового регулювання суспільних відносин у напрямі до загальноновизнаних гуманітар-

них цінностей.

Суспільство дивиться на суд як на інституцію, що здатна вирішити спір у межах правового поля. Звичайно, такий розвиток подій демонструє довіру суспільства до судової гілки влади. Проте така довіра має місце доти, доки є впевненість у незалежності судів і належному виконанні ними своїх функцій [6, с. 65-66].

Важливо усвідомлювати, що верховенство права має бути метою кожної правової системи. Інакше юридична влада стає інструментом пригнічення та корупції. Збільшенням юрисдикції судової влади, призначенням на посади компетентних, непідкупних і незалежних суддів, створенням належних гарантій їх діяльності, ізолюванням суддів від впливу виконавчої гілки влади і забезпеченням судів необхідними матеріальними ресурсами для ефективного функціонування впроваджується і в подальшому зберігається верховенство права [6, с. 65]. Відсутність будь-якого з цих елементів ставить під загрозу свободу і стабільність суспільства.

Розглядаючи принцип верховенства права у сфері правосуддя, слід звернути увагу й на проблеми його реалізації у роботі вітчизняного суду з точки зору європейських стандартів. Так, треба знати, що за останні роки Європейський суд з прав людини ухвалив проти України більше 1300 рішень, в яких зафіксовано більше ніж 1,5 тис. порушень Європейської конвенції з прав людини та основоположних свобод, у т.ч.: 368 порушень – це тривалість виконання рішень національного суду, 175 – тривалість розгляду цивільних справ, 65 – тривалість провадження у кримінальній справі, 254 – проблеми, пов'язані з досудовим слідством, тощо. І лише 55 (тобто менше 5% від усіх порушень) безпосередньо стосуються порушень з боку суду [7].

Тому, не применшуючи проблем, пов'язаних з розглядом кримінальних справ у судах, потрібно приділити значну увагу здоланню системних недоліків, про існування яких наголошується у науковій літературі [8, с. 61-63; 9, с. 518]. По-перше, йдеться про державоцентричний характер судочинства, його спрямованість насамперед на захист інтересів держави та державних чинників (інститутів влади, державних установ, посадових осіб тощо), а не прав та інтересів громадян. По-друге, це питання залежності судової системи (й у широкому, й у конкретному розумінні такої) від політиків і «людей з грошима», які здійснюють тиск на суддів, змушуючи виносити «замовні» судові рішення. По-третє, це закритість і корпоративність судової та правоохоронної систем. По-четверте, це судові свавілля під час розгляду справ і винесення судових рішень, породжене недосконалістю та частою змінюваністю законодавства, а також безкарністю суддів і браком належного контролю над діяльністю судової системи. По-п'яте, йдеться про невиконання судових рішень.

Слід наголосити, що подолання зазначених проблем є вкрай необхідним для нашої держави, яка прагне вступити до європейського співтовариства та має забезпечити більш ефективну реалізацію принципу верховенства

права у кримінальному судочинстві.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10. – Ст. 88.
2. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
4. Петришин О. Верховенство права в системі правового регулювання суспільних відносин / О. Петришин // Право України. – 2010. – № 3. – С. 24-35.
5. Таманага Б. Верховенство права: історія, політика, теорія / пер. з англ. А. Іщенко. – К., 2007.
6. Уварова О. Принцип верховенства права в судовій практиці України / О. Уварова // Філософія права і загальна теорія права. – 2013. – № 1. – С. 65-72.
7. Судова реформа в Україні: поточні підсумки, перспективи і ризики конституційного етапу / Сайт Центру Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/Zrnl_sud_2013_fnl_rdc%1.pdf.
8. Ковальський В.С. Принцип верховенства права в системі кримінального судочинства / В.С. Ковальський // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 1. – С. 59-65.
9. Кочура А.В. Принцип верховенства права як базовий принцип кримінального процесу / А.В. Кочура // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 516-521.

Наливайко Лариса Романівна
завідувач кафедри загальноправових
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПРИНЦИП ВІДКРИТОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ

В умовах сучасних євроінтеграційного та модернізаційного процесів подальшим вектором розвитку в Україні правової держави та відкритого суспільства є створення системи соціального партнерства між Національною поліцією та інститутами громадянського суспільства.

Оптимальні можливості для результативної взаємодії громадськості та поліції, збалансованості їх відносин складаються у державах з демократичним режимом, що, у свою чергу, передбачає функціонування їх органів на засадах принципу відкритості та прозорості.

Сьогодні вітчизняні та зарубіжні вчені активно оперують поняттями «відкритість» та «прозорість», які отримали нормативне закріплення й на за-